

TRANSFERCOMPETENTIE

Bojana Budimir

Universiteit van Belgrado – Filologische faculteit

PETRA-NED workshop

16 januari 2024

DEFINITIE

Transfercompetentie bestaat uit:

- **kennis, vaardigheden** en de **attitude** die nodig zijn om teksten op een vereist niveau te vertalen in de moedertaal resp. de belangrijkste taal.
- het vermogen om problemen van tekstbegrip en tekstproductie te herkennen → **identificatie van vertaalproblemen**
- het vermogen om deze problemen op een gepaste manier op te lossen → **vertaalstrategieën en literaire creativiteit**
- het vermogen om voor het uiteindelijke resultaat in te staan
→ **verantwoording van de vertaling**

Niveaus (5)

LT1 BEGINNER

LT2 GEVORDERDE

LT3 BEGINNEND PROFESSIONAL

LT4 PROFESSIONAL

LT5 EXPERT

Descriptoren ↓

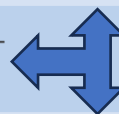
Descriptoren ↓

Descriptoren ↓

Descriptoren ↓

Descriptoren ↓

	LT1 BEGINNER	LT2 GEVORDERDE	LT3 BEGINNEND PROFESSIONAL	LT4 PROFESSIONAL	LT5 EXPERT
begrip bronteksten	kan bronteksten begrijpen	kan literaire bronteksten begrijpen	kan literaire bronteksten in detail begrijpen	-	-
identificatie van vertaalproblemen	kan vertaalproblemen identificeren	kan literaire vertaalproblemen identificeren	kan literaire vertaalproblemen op verschillende manieren oplossen	-	-
kennis van vertaalstrategieën	kent verschillende vertaalstrategieën	kan (de implicaties van) vertaalstrategieën doorzien	-	-	-
kennis van vertaalstrategieën	-	kan geschikte vertaalstrategie bepalen	kan (verschillende) vertaalstrategieën bewust inzetten	-	-
productie doeltteksten	kan een doelttekst produceren	kan een literaire doelttekst produceren	kan literaire doelttekst produceren op publicabel niveau	-	-
verantwoording van de vertaling	-	kan individuele keuzes en beslissingen verantwoorden	-	kan haar/zijn vertaling als geheel verantwoorden	-
vertaalopvatting	-	kan onderscheiden tussen verschillende vertaalopvattingen	kan haar/zijn vertaalopvatting benoemen	kan een vertaalopvatting selecteren	kan over haar/zijn vertaalopvatting reflecteren in een voorwoord of commentaar bij een vertaling
literaire creativiteit	-	-	ontwikkelt de vaardigheid om oplossingen te vinden en keuzes te maken buiten aangeleerde procedures en methodes	kan oplossingen vinden en keuzes maken buiten aangeleerde procedures en methodes	optimale creatieve vaardigheid

1. IDENTIFICATIE VAN VERTAALPROBLEMEN

- nauw verbonden met talige en tekstuele competentie
- 'Vertalen tussen **reflex** en **reflectie**' (Hönig, 1986)

Het model van Hönig

1. Situering van de tekst
(Wie heeft de tekst geschreven? Wanneer? Waarom? Voor wie?)
2. Vertaalrelevante tekstdimensies
(Waar gaat de text over? Waarom is het op deze manier geschreven?)
3. **Vertaaleenheden** (identificatie van vertaalproblemen)

<https://literairvertalen.org/kennisbank/de-vertaalrelevante-tekstanalysemodellen-van-honig-en-nord-het-kort>

1. IDENTIFICATIE VAN VERTAALPROBLEMEN

Kenmerken doelgroep

Filologen - BA3

Niveau NL - B1+

Niveau PETRA-E: L1

Doel

Krijgt inzicht in de verschillen tussen bron- en doeltaal die tot interferentie kunnen leiden

Kan vertaalproblemen op het talige microniveau identificeren

1. IDENTIFICATIE VAN VERTAALPROBLEMEN

- Vergelijkende analyse NL – SR
- Focus op de talige aspecten die tot interferentie leiden

Enkele voorbeelden

- onbepaald artikel *een*
- bezittelijke voornaamwoorden
- modale partikels
- nominale uitdrukkingen
- lijdende vorm
- aspect van het werkwoord

1. IDENTIFICATIE VAN VERTAALPROBLEMEN

Opdracht

1. Lees de tekst en onderstreep alle werkwoorden. Denk erover na op welke manier de handeling verloopt. Bv. is het voltooid, aan de gang of begint het?
2. Bestudeer de vertaling van de tekst. Welke aspectvorm heeft het werkwoord in de Servische vertaling?

Lees meer over het aspect

https://www.dbnl.org/tekst/tij003197101_01/tij003197101_01_0006.php

De dag brak open met haar naam, Rosie!, Rosie!, die hoop bracht. Want iemand was weergekeerd! Iemand die hier geboren was en dit oord verlaten had was weergekeerd! Tante Rosie nog wel. Haar terugkeer werd als een oudtestamentisch teken geïnterpreteerd, een bewijs dat Reetveerdegem nog zo slecht niet was, en wij niet eens zo waardeloos als wiskundig was bewezen.

(uit *De helaasheid der dingen*,
Dimitri Verhulst)

Zora je pucala s njenim imenom, Rozi!, Rozi!, koje je donosilo nadu. Jer neko se vratio! Neko ko je ovde bio rođen i ko je napustio ovo mesto, vratio se! I to još tetka Rozi. Njen povratak protumačen je kao starozavetni znamen, kao dokaz da naš Pičkovac i nije bio tako loš, a ni mi tako bezvredni kao što je prostom računicom bilo dokazano.

2. KENNIS VAN VERTAALSTRATEGIEËN

Anthony Pym: '(they) continue to be useful pedagogically, specifically for making trainee translators aware of the **range of options available to them**' (Pym, 2018, p. 42)

2. KENNIS VAN VERTAALSTRATEGIEËN

- strategieën vs. procedures/transformaties
- optioneel vs. verplicht
- talrijke classificaties (algemeen):

Vinay, J.-P. & Darbelnet, J. (1958). *Stylistique Comparée du français et de l'anglais*. Didier.

Langeveld, A. (1986). *Vertalen wat er staat*. De Arbeiderspres.

Chesterman, A. (2004). Vertaalstrategieën: een classificatie. In T. Naaijens, C. Koster, H. Bloemen & C. Meijer (Reds.), *Denken over vertalen*. Tekstboek vertaalwetenschap (pp. 243-262). Vantilt.

Gambier, Yves. (2010). Translation strategies and tactics. *Handbook of Translation Studies*, 1, 412–418.

Linn, S. (2019). Vertaaltransformaties. In L. D'Hulst & C. Van de Poel (Reds), *Alles verandert altijd: Perspectieven op literair vertalen* (pp. 97-103). Universitaire Pers Leuven.

Van Egdome, G-W. (2023). Vertaalstrategieën: een model. Beschikbaar online <https://literairvertalen.org/kennisbank/vertaalstrategieen-een-model>

Er zijn ook categoriseringingen voor specifieke genres of specifieke problemen (bv. poëzie, visuele vertaling, cultuurspecifieke elementen)

2. KENNIS VAN VERTAALSTRATEGIEËN

Vertaalstrategieën kunnen geleidelijk geïntroduceerd worden bv.

- **omzettingen (Langeveld)**: het verplaatsen van woorden, zinsdelen en hoofd- en bijzinnen ten opzichte van elkaar.
- **verplaatsing (Van Egdom)**: Strategie waarbij de vertaler syntactische, semantische of pragmatische elementen uit de brontekst weliswaar weergeeft, maar verwerkt in een ander gedeelte van de zin of van de tekst (verandering van woordsoort-transpositie/Vinay&Darbelnet, verandering van functie).
- **semantische verschuivingen (Chesterman)**: synonymie, antonymie, hyponymie, tegendelen
- **verandering van abstractieniveau (Chesterman)**: concretiesatie en generalisatie
- weglating
- parafrase

KENNIS VAN VERTAALSTRATEGIEËN

De dag brak open met haar naam, Rosie!, Rosie!, die hoop bracht. Want iemand was weergekeerd! Iemand die hier geboren was en dit oord verlaten had was weergekeerd! Tante Rosie nog wel. Haar terugkeer werd als een oudtestamentisch teken geïnterpreteerd, een bewijs dat Reetveerdegem nog zo slecht niet was, en wij niet eens zo waardeloos als wiskundig was bewezen.

(uit *De helaasheid der dingen*,
Dimitri Verhulst)

Zora je pucala s njenim imenom, Rozi!, Rozi!, koje je donosilo nadu. Jer neko se vratio! Neko ko je ovde bio rođen i ko je napustio ovo mesto, vratio se! I to još tetka Rozi. Njen povratak protumačen je kao starozavetni znamen, kao dokaz da naš Pičkovac i nije bio tako loš, a ni mi tako bezvredni kao što je prostom računicom bilo dokazano.

Opdracht: Strategieën achteraf bepalen
(L1/L2 niveau – kennis van vertaalstrategieën)

A. Bestudeer de volgende tekst en de vertaling daarnaast. Onderstreep alle verplaatsingen en semantische verschuivingen in de vertaling. (L1)

B. Bestudeer de volgende tekst en de vertaling daarnaast. Geef aan welke transformaties de vertaler heeft toegepast. (L2)

KENNIS VAN VERTAALSTRATEGIEËN

Opdracht: Strategieën vooraf bepalen (L1/L2 niveau)

Vertaal de volgende tekst. Bij het vertalen van de onderstreepte delen moet je een van de volgende vertaalstrategieën toepassen:

- verplaatsing
- semantische verschuiving
- weglating
- parafrase

Als een roofvogel duikt het vliegtuig uit de inktzwarte hemel naar beneden, om vervolgens af te remmen, even schijnbaar bewegingloos te blijven hangen en dan een wijde cirkelende beweging in te zetten, alsof het aarzelt tussen twee mogelijke prooien en nog niet besloten heeft op welke het zich zal storten. Beneden, in de diepte, tekenen zich linten van licht af die het duister in repen snijden en waarover andere, kleinere lichtjes als mieren naar elkaar toe bewegen, samentroepen, clusters vormen en weer uitwaaieren. Het land buiten de lichtvlekken is donker, een gapend zwart gat, te donker zelfs om te zien of het vlak of golvend is.

(Uit Trofee, Gaea Schoeters)

CONCLUSIE

- transfercompetentie staat aan de basis van het vertaalproces
- nauw verbonden met andere competenties (vooral talige en tekstuele competentie)
- vergelijkende analyse speelt bij het ontwikkelen van deze competentie een belangrijke rol

VRAGEN EN OPMERKINGEN?